

ZAKON O NACIONALNEM DEMOGRAFSKEM SKLADU (ZNDS)

kritika konceptualnih temeljev

Eden od civilizacijskih dosežkov razvitih držav, med njimi tudi Slovenije, so demografske spremembe v smeri dolgožive družbe. V Sloveniji že vsaj desetletje obstaja načelno soglasje različnih deležnikov, da je treba za dolgoročno zagotavljanje dostojnih pokojnin sedanjim in prihodnjim generacijam priskrbeti trajnosten in stabilen dodatni vir, ki bo zagotavljal potrebna dodatna finančna sredstva za pokojninsko blagajno.

Glede na pomen in učinek, ki ga ima vzpostavitev demografskega sklada za dostojnost pokojnin, smo v Konfederaciji sindikatov javnega sektorja (KSJS) prepričani, da bi bilo treba pred sprejemom zakona doseči soglasje socialnih partnerjev o njegovih ključnih rešitvah.

Žal se to ni zgodilo. Nasprotno, Zakon o nacionalnem demografskem skladu (ZNDS), ki je trenutno v drugem branju v Državnem zboru RS, se v svojem konceptu odmika od temeljnega cilja – trajnostnega zagotavljanja dostojnih pokojnin.

Namesto tega predlagatelji (Vlada RS) z zakonom uvajajo dodatna sredstva za sprotne trošenje. Del sredstev iz premoženja, akumuliranega v nacionalnem demografskem skladu, naj bi se tekoče porabil za sofinanciranje politike za skrb za starejše in za ukrepe družinske politike. Glede na trenutne potrebe na teh dveh področjih ne gre za trajnostno vlaganje, temveč za razmeroma kratkoročno dopolnjevanje manjkajočih sredstev iz državnega proračuna. V pokojninsko blagajno pa se bo tako stekalo bistveno premalo sredstev za finančno stabilnost in vzdržnost prvega pokojninskega stebra, hkrati pa se bo za približno 160 milijonov evrov na leto zmanjšal prihodek proračuna iz kapitalskih dobičkov. To pomeni, da bo moral proračun v pokojninsko blagajno dejansko vplačevati še več kot danes in da ne bo nacionalni demografski sklad v ničemer pripomogel k dolgoročni vzdržnosti sistema.

1. Zakaj potrebujemo dodaten – dolgoročno vzdržen – vir za zagotavljanje dostojnih pokojnin?

Slovenija je dolgoživa družba. To pomeni, da se naša življenjska doba podaljšuje. To je pomemben civilizacijski dosežek, a hkrati pomeni, da se spreminja razmerje med aktivnim prebivalstvom in upokojenimi. Za zagotavljanje rednih izplačil obstoječih pokojnin je zato potreben dodaten priliv sredstev v pokojninsko blagajno iz državnega proračuna (v zadnjih desetih letih se je višina tega transferja gibala od približno 1,0 do 1,6 milijarde EUR na leto). Slovenija velja za eno od članic EU, v katerih bodo imele pričakovane demografske spremembe najbolj negativen učinek na javne finance. In ker morajo biti pokojnine dostojne (pokojnina za polno dobo ne bi smela biti nižja od višine minimalnih življenjskih stroškov), potrebujemo dodaten, dolgoročno vzdržen vir sredstev, ki bo zagotavljal dostojne pokojnine tako zdajšnjim kot prihodnjim generacijam.

2. Ali bo nacionalni demografski sklad, kot ga predlaga Vlada RS, lahko zagotavljal dostojne pokojnine?

NE. Vlada s tem predlogom zakona vzpostavlja centralizacijo nadzora nad lastništvom in upravljanjem 8,6 milijarde evrov vrednim državnim premoženjem. Hkrati pa bodo javnofinančni učinki sklada na pokojninsko blagajno ZANEMARLJIVI.

Zakon namreč opredeljuje takojšnje redno izplačevanje sredstev iz sklada za tri namene:

- družinska politika,
- oskrba starejših in
- pokojnine.

Ker NI predvidene nikakršne akumulacijske dobe (to pomeni večletno nalaganje in plemenitenje nabranih sredstev) in ker gre za razpršeno in tekočo potrošnjo, bo učinek sklada na blagajno ZPIZ zanemarljiv. Še naprej bo potreben vsakoletni več kot milijardni transfer iz proračuna.

3. Pregled vrednosti premoženja in potrebnih finančnih sredstev

- **Vrednost premoženja**, ki je predmet centraliziranega nadzora nad lastništvom in upravljanja s strani nacionalnega demografskega sklada: **8,6 milijarde EUR**
- Predvideni delež dividend in kupnin za kritje **obveznosti ZPIZ: 40 %** (letno) – po projekcijah bi to pomenilo približno 200 milijonov EUR leta 2040 (realno le 40 milijonov letno v primeru (raz)prodaje premoženja)
- Predvideni delež dividend in kupnin za **družinsko politiko: 10 %**
- Predvideni delež dividend in kupnin za **oskrbo starejših: 10 %**
- **Višina sredstev (letno) potrebnih za:**
 - **obveznosti ZPIZ: 1,1 – 1,6 milijard EUR** (toliko je znašal letni transfer iz proračuna v zadnjih desetih letih; po projekciji Inštituta za ekonomska raziskovanja (IER) bo leta 2040 primanjkljaj pokojninske blagajne znašal **2,4 milijarde EUR**)
 - **družinska politika:** poraba na letni ravni za družinske prejemke in starševska nadomestila znaša **600 milijonov EUR**
 - **dolgotrajna oskrba:** za sistemsko ureditev dolgotrajne oskrbe je potrebnih vsaj **300 milijonov EUR**
- **Znižanje prihodkov proračuna** iz naslova dividend in kupnin: **160 milijonov EUR**

Nacionalni demografski sklad dejansko NE bo prinesel nobenih dodatnih sredstev za nobenega od treh predvidenih namenov (ZPIZ, družinska politika, oskrba starejših). Sredstva iz dividend in kupnin bodo namenjena za tekočo porabo ob hkratnemu zmanjševanju prilivov v proračun. Negotovost pokojnin bo tako vedno večja, hkrati pa se bo zmanjševala vrednost premoženja države (zaradi odprodaje).

4. Tveganja za javne uslužbence in druge vplačnike

V krovnem (zaprtem) pokojninskem skladu javnih uslužbencev pri Modri zavarovalnici je do danes privarčevanih 900 milijonov EUR. Gre za sredstva, ki so jih javni uslužbenci omogočili, ker so se odpovedali dvigu plač in se strinjali z vzpostavitvijo sheme dodatnega pokojninskega varčevanja za javne uslužbence, s katerim jim ob upokojitvi pripada dodatek k pokojnini. Na ta način se sredstva javnih uslužbencev v krovni pokojninski sklad vplačujejo že vse od leta 2004.

V skladu z veljavno zakonodajo in statutom Modre zavarovalnice se **polovica članov nadzornega sveta imenuje na predlog zavarovancev – gre za predstavnike sindikatov**. Tako lahko javni uslužbenci nadzorujejo upravljanje z lastnimi privarčevanimi sredstvi in preprečijo neracionalnosti ali delovanje v škodo javnih uslužbencev. Z zakonom o nacionalnem demografskem skladu se **ta privarčevana sredstva in Modra zavarovalnica v celoti prenesejo pod skupno upravljanje**, kjer so sindikati v celoti izločeni iz možnosti nadzora. Tako je **ogroženih 900 milijonov do danes privarčevanih sredstev** in nastaja tveganje, da dodatek k pokojnini, ki predstavlja nezanemarljivo izboljšanje (prenizkih) pokojnin, ne bi bil izplačan.

Poleg 160.000 javnih uslužbencev vplačujejo v odprti pokojninski sklad Modre zavarovalnice tudi drugi zaposleni – iz zasebnega sektorja –, ki so do danes vplačali približno 500 mio EUR. Tudi sredstva, ki so jih privarčevali slednji, so ogrožena in bodo tvegano in centralizirano upravljana.

Pod vprašaj se postavlja tudi usoda **Sklada obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja (SODP)**, v katerega so vključeni zaposleni, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela oziroma dela, ki jih po določeni starosti ni več mogoče uspešno poklicno opravljati. Gre za vzajemni pokojninski sklad, ki ga upravlja Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

5. Tveganja pri upravljanju državnega premoženja

- **Upravljanje:**

Zakon o nacionalnem demografskem skladu (ZNDS) uvaja **koncentracijo 8,6 milijarde vrednega premoženja države**. To celotno premoženje bo upravljano in nadzorovano s strani vlade in političnih strank. Zakon **NE omogoča vključenosti predstavnikov zaposlenih, torej aktivne populacije**, zaradi katere naj bi bil sklad tudi ustanovljen.

Štiri (4) člane nadzornega sveta bo imenovala Vlada RS, sedem (7) pa Državni zbor (od tega enega na predlog Mladinskega sveta Slovenije in enega na predlog Zveze društev upokoencev Slovenije). **Predstavniki koalicije bodo tako imeli večino in bodo preko svojih predstavnikov v celoti razpolagali z naložbami države. Sodelovanje delavcev pri upravljanju je popolnoma onemogočeno.**

- **Privatizacija:**

Zakon predvideva **delitev na strateške in nestrategske oziroma portfeljske naložbe**.

Pri strateških naložbah mora država ohraniti najmanj 50 % in eno delnico. Hkrati pa omogoča tudi znižanje pod raven 50 % in doseganje strateških ciljev prepušča koncesionarjem.

To pomeni veliko tveganje za ključne strateške cilje države (infrastruktura, opravljanje javnih služb, zagotavljanje varnosti in razvojnih ciljev) in neposreden vpliv na kakovost življenja ljudi in na življenjski standard v Sloveniji.

Z nestrategskimi naložbami pa lahko sklad prosto razpolaga. To pa pomeni privatizacijo – tudi tistega premoženja, ki danes sodi med pomembne naložbe države (na primer Krka in Petrol), saj jih bo lahko sklad prodajal po lastni presoji.

Katero premoženje spada med strateške in katero med nestrategske naložbe, bo določeno s strategijo upravljanja naložb, ki jo na predlog vlade sprejme državni zbor z navadno večino navzočih poslancev. To pomeni popoln nadzor vladajoče politike nad celotnim premoženjem države.

- **Slovenska tiskovna agencija (STA):**

Zakon določa, da ima **sklad pristojnost imenovati člane nadzornega sveta STA** (in drugih institucij, katerih ustanoviteljica in edina družbenica je Republika Slovenija – npr. tudi Uradni list RS).

Glede na onemogočanje delovanja STA v zadnjih mesecih s strani UKOM-a predstavlja tovrstna določba zakona **ogromno tveganje za zagotavljanje neodvisnih agencijskih**

informacij iz sveta in Slovenije. Pomeni tudi grožnjo za poseg v novinarsko in uredniško avtonomijo. Ne nazadnje pomeni tudi resno grožnjo za sam obstoj STA.

SKLEP

Zakon o nacionalnem demografskem skladu **ne zagotavlja prepotrebne dodatnega vira za finančno vzdržnost pokojninske blagajne.** Gre za koncentracijo celotnega premoženja države na način, da **bo imela vladajoča politika popoln nadzor in vzvode za upravljanje tega premoženja, vključno z realno možnostjo (divje) privatizacije.** Zakon prinaša tudi veliko **grožnjo krovnemu pokojninskemu skladu javnih uslužbencev** in ostalih zaposlenih, ki so do danes v pokojninski sklad Modre zavarovalnice vplačali skupaj že 1,4 milijarde sredstev. **Sindikati smo v celoti izključeni** tako iz nadzornega sveta Modre zavarovalnice (do zdaj so predstavniki sindikatov predstavljali polovico članov nadzornega odbora) kot tudi iz nadzornega sveta nacionalnega demografskega sklada.

Zakon o nacionalnem demografskem skladu resno ogroža delovanje in obstoj Slovenske tiskovne agencije (STA).